

Συμμετοχική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών

Μαίρη Κουτσελίνη
Τμήμα Επιστημών της Αγωγής
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δομή της εισήγησης

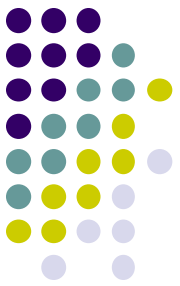
1. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες σήμερα και ο εκπαιδευτικός τους 21ου αι.
2. Τα μοντέλα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών
3. Το Συμμετοχικό μοντέλο ανάπτυξης εκπαιδευτικών και τα πλεονεκτήματά του

1. Οι ανάγκες σήμερα και ο εκπαιδευτικός τους 21ου αι.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- Ποιον εκπαιδευτικό χρειάζεται να εκπαιδεύσουμε;
- Ποια είναι τα προσόντα που χρειάζεται να έχει ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός;
- Πώς αποκτά αυτά τα προσόντα ο εκπαιδευτικός;

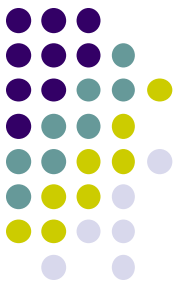

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΑΛΛΗΛΕΝΔΕΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

➔ Ποιον **εκπαιδευτικό** χρειάζεται να εκπαιδεύσουμε

➔ Ποιο **μαθητή- πολίτη** αναμένεται να εκπαιδεύσει

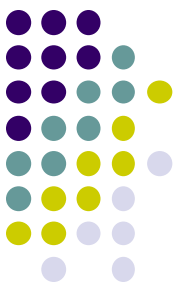
➔ Ποια **κοινωνία** θέλουμε να διαμορφώσουμε

1. Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ 21ου αι. Και ο ΕΤΕΡΟΝΟΜΟΣ εκσυγχρονισμός

(Common European Framework for Competences and Qualifications, European Commission, WG1.1/10/002)

- Ουσιαστικές αλλαγές σε σχέση με:
  - τη διαδικασία μάθησης
  - τα μαθησιακά αποτελέσματα
  - το περιβάλλον μάθησης
  - την προσωπική του ανάπτυξη
  - το επάγγελμά του

Α. ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

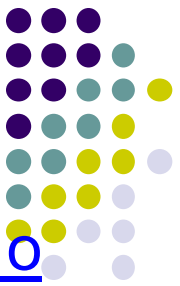
- Να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την κοινωνική, πολιτιστική, εθνική και εκπαιδευτική απόκλιση των μαθητών – Εργασία σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον
- Να οργανώνει δυναμικό μαθησιακό περιβάλλον για να διευκολύνει τη μάθηση για ΟΛΟΥΣ τους μαθητές- Διαφοροποίηση διδασκαλίας μάθησης
- Να ενσωματώνει την τεχνολογία στη διδακτική διαδικασία
- Να συνεργάζεται με όλους τους εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες που είναι αναμιγμένοι στη μαθησιακή διαδικασία των ίδιων μαθητών
- Να δρα με διαδικασίες διερεύνησης και λύσης προβλήματος- Επαγωγική διδασκαλία
- Να οργανώνει εμπειρίες επιτυχίας για όλους τους μαθητές

Β: ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

α) Να συμβάλλει στην ανάπτυξη της πολιτότητας (citizenship) των μαθητών

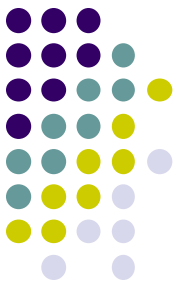
- να ζουν σε πολυπολιτισμική, ανεκτική και μη αποκλειστική κοινωνία
- να αναπτύξουν θετική στάση και δράση για περιβαλλοντικά θέματα
- να εργάζονται για την ισότητα φύλων στην οικογένεια, την εργασία και την κοινωνία
- να ζουν ως Ευρωπαίοι πολίτες- ευρωπαϊκή κουλτούρα και ταυτότητα
- να οργανώνουν την ανάπτυξη της σταδιοδρομίας τους στα πλαίσια μιας αυξανόμενα διεθνοποιημένης αγοράς εργασίας

β) Να προωθεί την ανάπτυξη των ικανοτήτων των μαθητών για την κοινωνία της γνώσης, ούτως ώστε ο μαθητής:

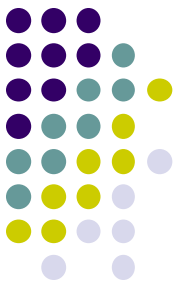
- να αναπτύξει κίνητρο για μάθηση πέρα από την υποχρεωτική εκπαίδευση
- να μαθαίνει πώς να μαθαίνει, ανεξάρτητη μάθηση
- να επεξεργάζεται πληροφορίες με κριτικό βλέμμα
- να χρησιμοποιεί την τεχνολογία
- να αναπτύξει δημιουργικότητα και καινοτομική ικανότητα
- να επιλύει προβλήματα και να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά διαδικασίες λύσης προβλήματος
- να αναπτύξει επιχειρησιακό πνεύμα
- να εργάζεται και να συνεργάζεται με άλλους
- να επικοινωνεί αποτελεσματικά

Γ: ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ

- **Η Επαγγελματοποίηση** (Professionalism) του εκπαιδευτικού άμεσα συνδεδεμένη με την **παιδαγωγική ικανότητα, την αυτονομία και τη συνεχή ανάπτυξη του** εκπαιδευτικού:
  - Διάγνωση προβλημάτων
  - Ανάλυση της κάθε μαθησιακής κατάστασης
  - Επιλογή και οικοδόμηση μαθησιακών ευκαιριών και περιβάλλοντος
  - Αποτελεσματικότητα σε τάξεις μεικτής ετοιμότητας.
  - Συνεχής αναπροσαρμογή και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού

- Ⓢ **Επαγγελματοποίηση:** Οι Ευρωπαίοι εκπαιδευτικοί έχουν την εκπαίδευση που τους καθιστά ικανούς να διδάσκουν σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα
- Ⓢ Χρησιμοποιούν ερευνητικά δεδομένα για να εξηγήσουν επαγγελματικά θέματα και να διδάξουν και χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να παρακολουθήσουν προγράμματα κοινά σε ευρωπαϊκά κράτη
- Ⓢ Αναλαμβάνουν ευθύνη για την επαγγελματική τους ανάπτυξη, **με διαβίου προοπτική.**

2. Τα Μοντέλα Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών

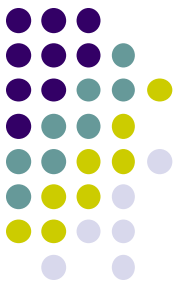

- Ακαδημαϊκό/ ορθολογιστικό
- Θετικιστικό/τεχνοκρατικό
- Ανθρωπιστικό/ Αναστοχαστικό
- Κριτικό/Συμμετοχικό

Ακαδημαϊκό/ ορθολογιστικό

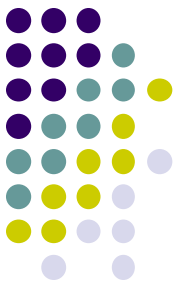

- Αρχές 20^{ου} αι.- Προωθήθηκε από τα πανεπιστήμια
- Ανάγκη γνώσης της εκπαιδευτικής θεωρίας
- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη- και ορθολογιστική προσέγγιση της διδασκαλίας/πρακτικής

Θετικιστικό/τεχνοκρατικό

- Μέσα 20^{ου} αι. – ύστερη νεοτερική εποχή
- Προωθήθηκε από τους πολιτικούς και τεχνοκράτες (competency-based teacher education).
- Σύνδεση με οικονομία και αιτιοκρατία
- Η εκπαίδευση δεν στηρίζεται στη θεωρία και εφαρμογή της
- Στηρίζεται σε δεξιότητες και ικανότητες τις οποίες θα πρέπει να εφαρμόσει στην τάξη ο εκπαιδευτικός, για να επιτύχει στόχους

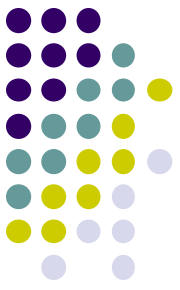

- Η πείρα μας στα Πανεπιστήμια έδειξε ότι όποιος γνωρίζει καλύτερα τις θεωρίες δεν γίνεται και καλύτερος δάσκαλος (*ακαδημαϊκό μοντέλο*)
- Ούτε, όμως, όποιος μαθαίνει τεχνικές και μεθόδους και τα εφαρμόζει αδιαφοροποίητα ως έτοιμα αποτελέσματα είναι αποτελεσματικός (*τεχνοκρατικό μοντέλο*)

Ανθρωπιστικό/Αναστοχαστικό

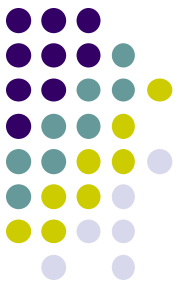
- Τέλος 20^{ου} αι. –Στόχος η ανάπτυξη αναστοχαστών στην πράξη της διδασκαλίας (*'reflective practitioners'*- Schwab, Schön and Stenhouse)
- Σημασία στα συναισθήματα και αξίες, προσωπικές θεωρίες των συμμετεχόντων

- Η διδασκαλία και η επαγγελματική ανάπτυξη ως διαδικασίες φορτισμένες με τις στάσεις, αξίες και μη συνειδητοποιημένες θεωρίες (implicit theories) των εκπαιδευτικών
- Οι θεωρίες και στάσεις των εκπαιδευτικών αναπόφευκτα ενσωματώνονται στη διδασκαλία και πρακτική

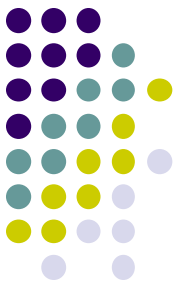

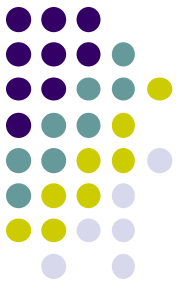
Κριτικό συμμετοχικό μοντέλο

- Τέλος 20^{ου} και 21^{ος} αι.
- Μετα-το-νεοτερισμό εποχή (post-modernism) και μετανεοτεरिकές προσεγγίσεις (meta-modernism)
- Βασική παραδοχή: Η εκπαιδευτική αλλαγή στηρίζεται
  - στο πώς οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τη διδασκαλία και το συγκεκριμένο μέσα στο οποίο την εφαρμόζουν και
  - πώς την ανασχηματίζουν (*transformative action*)

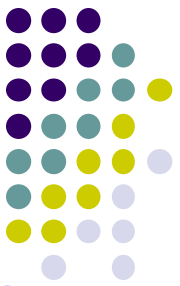
- Εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σημαίνει διαδικασία αναδόμησης της επαγγελματικής κουλτούρας των εκπαιδευτικών
- Η αλλαγή αυτή δεν επιβάλλεται από ειδικούς ούτε εμφυτεύεται ως έτοιμο προκαθορισμένο αποτέλεσμα από πανεπιστημιακούς και εμπειρογνώμονες
- Επιτυγχάνεται μέσα από διαλεκτικές σχέσεις, αναστοχασμό και κριτική ενδοσκοπήση του ρόλου του εκπαιδευτικού και των θεωριών του καθενός

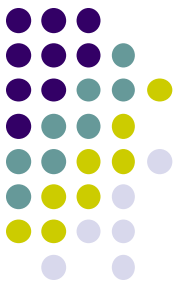
- **Sadler (1900):**

*Αυτό που συμβαίνει έξω από την τάξη
ενδιαφέρει πολύ περισσότερο από αυτό που
γίνεται μέσα στην τάξη*

3. ΤΟ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

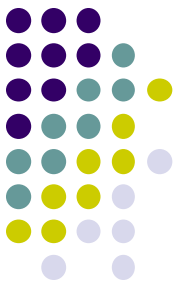
1. ΣΤΟΧΟΙ
2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- **ΣΤΟΧΟΙ:** Να κατανοήσουν οι ακαδημαϊκοί / ερευνητές και οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί:
- Τι εμποδίζει την πραγματική κι αποτελεσματική επικοινωνία εκπαιδευτικών- μαθητών σε τάξεις μεικτής ετοιμότητας και πολυπολιτισμικό περιβάλλον
- Πώς οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσονται σε αναστοχαστές και κριτικούς εκπαιδευτικούς σε συγκεκριμένο περιβάλλον με συγκεκριμένους μαθητές, αλλά και σε συγκεκριμένο πολιτικό συγκείμενο
- Τις μη συνειδητοποιημένες (σιωπηρές) θεωρίες του εκπαιδευτικού που αποτρέπουν αποτελεσματική επικοινωνία και διδασκαλία

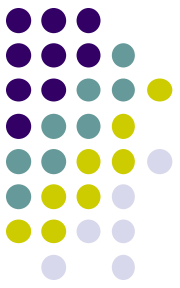
Συμμετοχικές Διαδικασίες

Παραδοχές

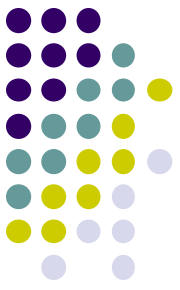

- Η Διδασκαλία είναι Πράξη συμμετεχόντων και όχι θεατών-ακροατών (*Reason & Bradbury, 2001*).
- Το νόημα δεν βρίσκεται στην ίδια την εμπειρία ή τη θεωρία αλλά στην κατανόηση της εμπειρίας και των στάσεων των συμμετεχόντων απέναντι σε αυτή την εμπειρία (*Husserlian phenomenological view*).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Προσομοιώσεις (simulation) στην αίθουσα διδασκαλίας αλλά και συνδυασμός εμπειρίας/θεωρίας
- Δραστηριοποίηση σε σχολική τάξη, αναστοχασμός, κτίσιμο θεωρίας και επιστροφή στην τάξη
- Εφαρμοσμένη εκπαιδευτική έρευνα/παρεμβάσεις και Έρευνα Δράσης
- Αυτοαξιολόγηση και αξιολόγηση παρεμβάσεων και μαθητών

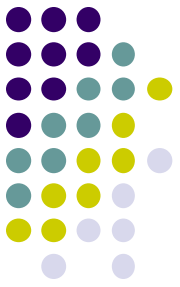

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

- Έρευνα Δράσης (Αλληλοκατανόηση)
- Τήρηση ημερολογίου: Γεγονότα και σκέψεις, συναισθήματα, τόσο για τη διδασκαλία όσο και για τις εβδομαδιαίες συναντήσεις
- Συνεχής Δόμηση και αποδόμηση νοήματος (Grundy, 1986).
- Αξιολόγηση και Ενίσχυση των στοιχείων και καταστάσεων που ανταμείβουν
- Επαγωγικό κτίσιμο θεωριών και προσωπικών αντιλήψεων

Η αξία του αναστοχασμού

- ***Χωρίς αναστοχασμό στη διδακτική πράξη σημαίνει ότι αφήνουμε πίσω μας εκείνο που συνεχώς θα βρίσκουμε ως εμπόδιο μπροστά μας (Gadamer)***

Συμμετοχική ανάπτυξη στα Πανεπιστήμια Οι Κύκλοι Μάθησης και αλλαγής στάσεων

- A: Προώθηση της συνεργασίας σε συγκεκριμένο χώρο και κατάσταση (situated learning/ Hargreaves)
- Κτίσιμο συνεργατικής ατμόσφαιρας- Εργασία σε μικρές ομάδες
- Από κοινού επισήμανση και ανάλυση προβλημάτων μέσα από προσομοιώσεις
- Κτίσιμο εμπιστοσύνης: περιορισμός των αμυντικών μηχανισμών μεταξύ των εκπαιδευτικών

Συμμετοχική ανάπτυξη στα Πανεπιστήμια

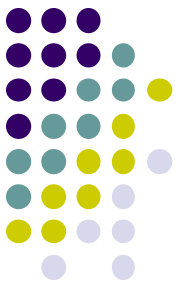
Οι Κύκλοι Μάθησης και αλλαγής στάσεων

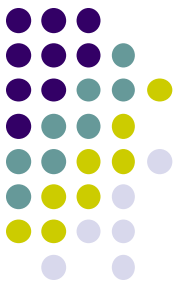
- B κύκλος: Δράση στα σχολεία και αναστοχασμός
  - Δράση στα σχολεία- Διδακτική εμπειρία / Αναστοχασμός στα ημερολόγια
  - Συγκειμενική συνεργατική δραστηριοποίηση
  - Ενίσχυση και συμπλήρωση της επιστημονικής γνώσης με αυτοκατεύθυνση της μάθησης μέσα από επιλεγμένη βιβλιογραφία/

Συμμετοχική ανάπτυξη στα Πανεπιστήμια

Οι Κύκλοι Μάθησης και αλλαγής στάσεων

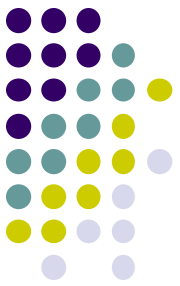
- Γ΄ Κύκλος: Αναστοχασμός στην αίθουσα διδασκαλίας
  - Ενίσχυση των αποτελεσματικών δραστηριοτήτων, Κτίσιμο θεωρίας με επαγωγικές διαδικασίες και αυτομόρφωση
  - Ενδυνάμωση της δυνατότητας συνεργασίας των εκπαιδευτικών
  - Κατανόηση της σύγκρουσης των προσωπικών τους θεωριών και της αποτελεσματικής διδασκαλίας

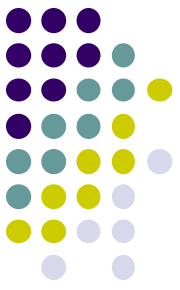
Αποτελέσματα

- **Η αλλαγή στα πιστεύω των εκπαιδευτικών**
  - Από την πίστη στην αυθεντία στο συμμετοχικό-συνεργατικό και συγκειμενικό κτίσιμο γνώσης
  - Από τη σιωπηρή πίστη ότι το ΑΠ είναι δεδομένο, αμετάβλητο, ταυτόσημο με το διδακτικό εγχειρίδιο, «θεόπεμπτο», με καθορισμένο χρόνο παράδοσης κάθε ενότητας στη Διαφοροποίηση και ανταπόκριση στις ανάγκες των μαθητών

➤ Συναίσθηση
ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

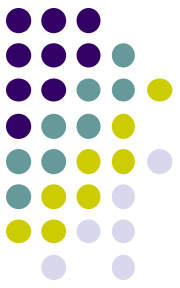
- Του ρόλου τους στην τάξη, σχολείο, κοινωνία ως σημαντικών προσώπων που συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων
- Του «τεχνικού ελέγχου» (*M. Apple*) που ασκείται στους εκπαιδευτικούς με την προδιαγραμμένη διδασκαλία και τα έτοιμα διδακτικά υλικά
- Των προκαταλήψεων που είναι ενσωματωμένες στη δράση και σκέψη τους και εκδηλώνονται την ώρα της διδασκαλίας

Προκαταλήψεις...

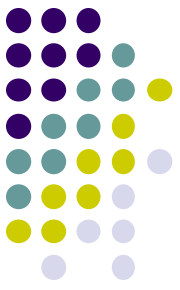
- Το αναλυτικό πρόγραμμα και τα εγχειρίδια είναι «ιερά βιβλία»- εκείνοι που τα έκαναν γνωρίζουν καλύτερα
- Ο εκπαιδευτικός δεν έχει άλλο ρόλο από το να «ξεναγήσει» τα παιδιά στις σελίδες των βιβλίων
- Δεν έχει ευθύνη ο εκπαιδευτικός αν τα παιδιά δεν μαθαίνουν
- Η κάλυψη της ύλης είναι ο βασικός σκοπός της διδασκαλίας
- Ο ρυθμός διδασκαλίας είναι πάγια προκαθορισμένος

➤ Η αλλαγή στις στάσεις των εκπαιδευτικών

- Από τη σιωπή και άμυνα στη συμμετοχή και συνεργασία
- Από τους παθητικούς ρόλους στις ομάδες και την καχυποψία στο κτίσιμο εμπιστοσύνης
- Από τη διδασκαλία ως ρουτίνα στη διδασκαλία ως πράξη
- Από την έλλειψη εμπιστοσύνης στην ορθότητα των επιλογών τους στην αυτοπεποίθηση να δρουν μέσα από αναστοχασμό και εναλλακτικούς τρόπους
- Από τον παθητικό μεταφορέα ύλης στον παιδαγωγό

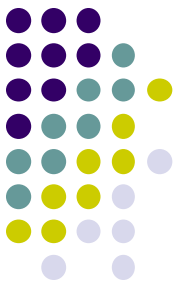

Συμπερασματικά...

Ο εκπαιδευτικός του 21^{ου} αι. είναι ο φορέας της αλλαγής, Αν έχει τη υποστήριξη

- Να διαπλάσει Ανθρώπους
- Να δώσει στέρεες βάσεις επιστημονικής και επαγγελματικής ανάπτυξης
- Να μην περιθωριοποιήσει πολίτες στερώντας τους βασικές δεξιότητες και στάσεις για ποιότητα ζωής στη σύγχρονη

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

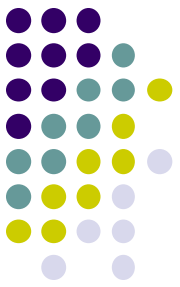
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

- Τοποθετεί τον Άνθρωπο στο κέντρο του ενδιαφέροντος, θεωρεί το άτομο ως ανεπανάληπτη αξία και θέτει ως σκοπό της εκπαίδευσης την ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων, ταλέντων και θετικών στάσεων
- Υποστηρίζει την Επιστήμη και τη Γνώση στη σύγχρονη κοινωνία του οικονομικού ανταγωνισμού
- Προωθεί την κοινωνική συνοχή και σύγκλιση

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Εξισορρόπησης των αντιθέσεων

- Η εκπαίδευση στον 21ο αι. καλείται να εξισορροπήσει στον ίδιο το μαθητή και στην κοινωνία τις τρεις αριστοτελικές κατηγορίες των στόχων, τα Αναγκαία, τα Χρήσιμα και τα Καλά.
- Χρειάζεται δηλαδή ο συνδυασμός θεωρητικής ανάπτυξης, πρακτικών δεξιοτήτων, και καταξίωση του προσώπου και της μοναδικότητάς του
- Οποιαδήποτε διλήμματα της μορφής «είτε-είτε», μόνο σύγχυση μπορούν να προκαλούν.